

УДК 2-1:94 (477) «09/12»

РЕЛІГІЙНА ФІЛОСОФІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ

Студ. Д.В. Сокур, гр. БМО1-17

Науковий керівник ст. викл. Н.В. Гребеннікова
Київський національний університет технологій і дизайну

Мета і завдання. Дослідження розвитку релігійної філософії Київської Русі.

Об'єкт та предмет дослідження. Київська Русь - перша східнослов'янська держава, де в межах духовної культури здійснювалося становлення вітчизняної філософської думки. Але визначити "момент" виникнення філософії як такої, звісно, ніхто не може, оскільки її становлення - це тривале накопичення узагальнених знань про довколишній світ. Виникнення мислячої, філософської думки в Україні пов'язане насамперед з появою такої історичної спільності людей, як український народ. Адже кожен народ демонструє своє право на життя не тільки здатністю до виживання, а й силою духу взагалі, і зокрема – філософською силою, силою мислення.

Методи та засоби дослідження. Використовуються загальні методи матеріалістичного дослідження: абстрактний, математичний, діалектико-матеріалістичний та інші.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Узагальнення отриманих знань дослідження релігійної філософії Київської Русі.

Результати дослідження. Києво-руські мислителі створювали власне філософське бачення світу. Вони захоплювалися гармонією, розмаїттям земного світу як наслідків діяння Творця. Основою буття всесвіту вважали чотири основні елементи – воду, повітря, землю, вогонь. Багато з творів мислителів Київської Русі були одягнуті в релігійну форму, що було абсолютно неминуче – ядром середньовічної культури і на Заході і на Сході з'явилася релігія, вона втілювала теоцентризм цієї культури, тобто визнання Бога творцем і центром Всесвіту, що визначає всі діяння людські. Відповідно і мораль, і мистецтво, і наука про природу, і філософія вдягалася в тій або іншій мірі в релігійну форму. Важливим етапом у зародженні філософської думки на Русі є формування літературно - писемної мови, коли у зв'язку з уведенням християнства почався масовий переклад книг. У давньоруській літературі XI-XII ст. можна виокремити такі напрями: перекладна література та оригінальна. Перекладалися передусім біблійні тексти, твори отців церкви та богослужбна література, потрібні для практичного функціонування нової ідеології. Біблія перекладалася частинами. У XIII-XIV ст. був перекладений Новий Завіт та кілька книг Старого Завіту. Повний же переклад Біблії здійснили лише наприкінці XV ст. Основну роль в залученні Київській Русі до філософських ідеалів античної цивілізації зіграла візантійська література. Твори отців східно - християнської церкви, так звана святоотчеська література, незважаючи на свою прихильність догмам і недовіря до розуму, все ж зберегла і донесла не тільки до самої Візантії, але й до всіх народів, що прийняли православ'я, багато які ідеї, категорії, підходи, вираження древньогрецької філософією. Іларіон Київський – видатний мислитель і релігійний діяч, що отримав особливу популярність під час правління Ярослава Мудрого, написав проповідь "Слово про закон і благодать", що призначалася для проголошення в Софійському соборі. В ній Іларіон зіставляє дві книги, утворюючі Священне писання, - Старий та Новий Заповіт (Євангеліє). Саме у "Слові" уперше прозвучав мотив моральної оцінки правителя, взагалі людини, яка стала домінуючою у всій подальшій руській філософській думці.

Відстоюючи зарахування Володимира до лику святих, Яків Мніх, подібно автору "Слова про закон і благодать" порівнював його з Костянтином Великим, що проголосив

християнство державною релігією Римської імперії. Потрібно зазначити, що критика церковної ідеології софійськими книжниками все більш наповнювалася етико-правовим змістом, наповнювалася гуманістичними ідеалами. Ця лінія виразно простежується в працях Іоанна Грیشного і Володимира Мономаха, але особливо яскраво вона проступає в "Слові про полк Ігоря" - видатній пам'ятці руської середньовічної літератури і, отже, філософсько-етичної думки. Всі роздуми про честь і безчестя, про борг, про спільність російських земель звучать в "Слові" поза зверненням до візантійського православ'я. Мислителі Київської Русі прагнули пізнати суть навколишнього їх світу, людських взаємовідносин, відповісти на питання, що таке, правда, як повинна поводитися людина в різних ситуаціях – в сім'ї, на війні, в праці. Причому шукали відповідь на всі ці питання не в священних книгах, не усамітнювалися в печері, подібно відлюдникам, не замикалися в монастирських стінах. Вони намагалися осягнути земний світ, світ, в якому вони самі жили, не втікаючи від нього, а навпаки, беручи участь у всіх справах, які призначено здійснювати людині. Самим характерним виявом такого прагнення пізнати реальне життя з'явилося "Повчання" Володимира Мономаха. Це було одним з перших виявів гуманістичної тенденції в руській філософській думці. Єдність російської земель в, написаних автором словах, – це не тільки політична, але і моральна мета. У протиположності церковним закликам за особистий порятунок, Володимир стверджує ідею єдності людства. Можна зазначити, що "Повчання" виразно виразило тенденцію самотності руської філософської думки з її народними джерелами діяння, здорового глузду, а не буквального повторення суворих візантійських розпоряджень. Климент став мислителем нової формації та почав тенденцію практицизму догматичної мудрості за допомогою синтезування язичницького емпіризму і споглядально боґопізнання. Значною фігурою в історії середньовічної російської філософської думки став єпископ, автор багатьох творів. Кирило Туровський (XII ст.). Він одним з перших в українській середньовічній філософії розробляв вчення про досвідчене, природне походження розуму. Він стверджував, що тіло первинне по відношенню до душі, тому що в такій послідовності вони створені Богом. Тому знання духовної суті неможливе без знання тілесного початку.

Висновки. Філософія древньої Русі представлена такими діячами, як Іларіон Київський, Яків Мніх, Володимир Мономах, Климент Смолятич, Кирило Туровський. Мислителі Київської Русі прагнули пізнати суть навколишнього світу, людських взаємовідносин, відповісти на питання, що таке, правда, як повинна поводитися людина в різних ситуаціях – в сім'ї, на війні, на роботі. Проблема знання взагалі і можливості знання, що заперечувалася візантійською ортодоксією, стала предметом вишукувань одного з найвідоміших древньоруських богословів митрополита Климента Смолятича (XII ст.), автора "Послання пресвітеру Хомі". Одним з перших, хто розробив вчення про досвідчене, природне походження розуму в руській середньовічній філософії був Кирило Туровський. Він стверджував, що тіло первинне по відношенню до душі, бо в такій послідовності вони створені Богом.

Ключові слова: філософія Київської Русі, релігійно - філософська думка Київської Русі, релігія Київської Русі, становлення, релігійна філософія в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. В. С. Горський. Історія української філософії // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. — К., 2003–2016.

2. Філософські ідеї в культурі Київської Русі : Збірник наукових праць. — 2011. — Вип. 4. — 142 с.